

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sect. VI. Quando obligetur quis ad actum amoris Dei eliciendum, &
peculiariter an primo instanti usus rationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

V. Ratio autem est; lumen quippe naturale dicitur amandum esse eum, à quo bona aliqua accipimus, quanto ergo magis Deum, à quo accipimus omnia. Deinde lex naturæ filios obligat ad diligendos parentes, à fortiori ergo eadem lege naturæ obstringimur ad diligendum Deum, à quo, non vitæ tantum, ut filius à parentibus, sed beneficia plurima cumulatissimè in nos conferuntur.

VI. Dices, hinc probari, diligi quidem debere Deum, ad hanc verò obligationem implendam sufficere amorem concupiscentiæ, & non requiri dilectionem Dei propter se, seu amorem amicitiae. Sed contra: Recta enim ratio dicitur, summum bonum esse summè diligibile, Deus autem, ut ipso naturæ lumine evidentissimè constat, est summum bonum, ergo Deus eadem naturâ duce est summè, seu perfectissimè diligendus, ergo amore amicitiae, seu propter se, cum hic amor amorem concupiscentiæ multis gradibus antecedit. Confirmatur, summum bonum namque est diligendum super omne aliud diligibile, ergo & supra ipsummet diligentem, si autem Deus solo amore concupiscentiæ amaretur, non diligeretur supra diligentem, cum per hunc actum diligeretur Deus propter diligentem, homo enim amaret Deum sibi, seu propter suum commodum.

Summum bonum est summè diligendum.

VII. Obijciunt contrariæ sententiæ auctores; id præceptum imponi non potest, quod non potest observari, Deus enim præcipere nequit impossibilia, sed præceptum de perfectè diligendo Deo impleri non potest in hac vitâ, ergo: Minor probatur ex S. Augustino, qui libro de perfectione Justitiæ, Ratioc. 17. hoc præceptum ait ab hominibus in mortali corpore existentibus impleri non posse: sic enim scribit: *In qua plenitudine Charitatis* (loquitur de Charitate in patriâ) *præceptum illud impletur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ. Nam cum adhuc aliquid est carnalis concupiscentiæ, quod vel continendo frenetur, non omnino ex totâ animâ diligitur Deus.* Idem docere videtur S. Bernardus Sermone 50. in Cantica: ubi postquam multa de Charitate, ejusque præcepto dixisset, tandem sic loquitur: *Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat.*

VIII. Respondetur, S. Augustinum & S. Bernardum solum velle Charitatem perfectissimè planè modo, ita scilicet ut excludat omne etiam veniale peccatum, haberi in hoc mundo non posse; sine speciali enim privilegio, quod nulli præterquam Virgini concessum est, nemo peccata omnia venialia evitare potest. Hoc tamen non obstantè perfectus actus Charitatis, seu amor Dei appetitivus haberi hic potest, hujusmodi enim actus, ut Sectione præcedente ostensum est, non repugnat peccato veniali.

IX. Quæres, utrum hoc præceptum de diligendo Deo procedat tam de amore naturali, quam supernaturali? In nostrâ sententiâ, qui amorem Dei naturalem & supernaturalem diximus non distingui ex parte objecti, sed & res naturales amari posse amore supernaturali, & res supernaturales naturali, nulla est difficultas. Existimo ergo hoc præceptum dari generatim, & in habente principia actus amoris supernaturalis impleri per actum Charitatis supernaturalem, si quis autem hæc principia non haberet, satisfaceret huic præcepto per actum amoris Dei naturalem: Unde & in statu puræ naturæ præceptum de diligendo Deo obligaret.

In statu puræ naturæ obligaret præceptum diligendi Deum.

ligendo Deo obligaret, est namque præceptum hoc juris divini naturalis, ac proinde omnes in quocumque statu eo tenerentur. Confirmatur: in statu siquidem puræ naturæ haberent homines obligationem colendi Deum cultu naturali per actum religionis naturalem, ergo & eum per actum amoris naturalis amandi, cum non minus amore dignus sit, quàm cultu.

Dices, nulla est specialis difficultas in Deo summo bono, summèque diligibili amando, ergo sicut non datur specialis virtus ad hos amoris actus eliciendos, utpote quæ solum datur ad difficultatem aliquam superandam, ita nec dabitur speciale præceptum. Respondetur, quamvis non sit specialis difficultas in amando Deo amore simplicis complacentiæ, in Deo tamen amore efficaci, quique juxta dicta sit radix & fundamentum observationis omnium mandatorum, diligendo non exigua est difficultas, ut in dies videmus, dum homines per mandatorum Dei violationem in varia, gravissimæque peccata prolabantur. Hic tamen actus & habitus naturalis amoris erga Deum non esset propria amicitia hominis ad Deum finem naturalem, stare enim posset cum peccato mortali, quod omnem veram amicitiam inter nos & Deum rescindit: quare soli Charitati infuse Theologi veram rationem amicitiae erga Deum assignant, modo tamen supra, Disputatione præcedente, Sectione secundâ declarato.

X. Licet non sit specialis difficultas in diligendo Deum, potest tamen esse obligatio eum amandi.

Duplex Dei amor, complacentia, & obedientialis.

XI. Quæres, utrum habitus acquisitus amicitiae humanæ sit virtus specialis? Respondetur affirmativè: actus quippe, quo quis amore honesto naturali amat proximum, habet peculiarem honestatem, unde non est cur à ratione specialis virtutis excludatur: imo inter præcipuas virtutes, quæ ad proximum spectant, meritò recensetur. Nec obstat, cum, qui alterum amat, ab eo frequenter non redamari, hæc enim solum est circumstantia extrinseca amicitiae, quæ ut sit in statu omnino completo requirit, ut amor sit mutuus, ut in superioribus est ostensum.

XI. Actus & habitus acquisitus amicitiae humanae sunt specialis virtus.

Eodem verò specie habitu amoris naturalis omnes proximi amantur, idem namque omnium actuum amoris hujus seu amicitiae est objectum formale, communis scilicet participatio naturæ rationalis. Amor ergo quem filii habent erga parentes, non est amicitia, sed pietas, & sic de aliis affectibus, qui peculiare habent rationes, & diversas constituunt virtutes.

XII. Habitus amoris naturalis erga proximos est idem species.

SECTIO SEXTA.

Quando obligetur quis ad actum amoris Dei eliciendum, & peculiariter an primo instanti usus rationis.

QUANDO obliget hoc præceptum diligendi Deum, non levis est inter auctores controversia, sententiarumque varietas, ut patebit. Nonnulla hæc de re dicta sunt Tomo præcedente, Disputatione centesimâ quintâ, numero nono & decimo: plena tamen quæstionis hujus discussio ad hunc locum pertinet.

I. Quando obliget præceptum diligendi Dei.

Prima sententia affirmat obligare hoc præceptum primo instanti usus rationis, ita ut puer, si quamprimum ad rationis usum pervenerit, actum amoris Dei non eliciat, peccet mortaliter.

II. Prima sententia est obligare hoc

TOM. II.

præceptum primo instanti usus rationis.

Dicunt hujus omissionem esse in confessione aperiendam.

III.
Non datur præceptum diligendi Deum primo instanti usus rationis.

IV.
Ostenditur non dari hujusmodi præceptum.

Praxis Ecclesia arguit non dari hoc præceptum tunc diligendi Deum.

Non semper adfunt qui pueri hac de re influant.

V.
Hac obligatio est contra Dei cum hominibus procedendi modum.

Nullus recordatur se hoc unquam fecisse, aut deliberatè omisisse.

VI.
Alio modo nec necessaria

Hanc sententiam tenet tota ferè Thomistarum schola cum S. Thoma 1. 2. quæst. 89. art. 6. & in 2. Distinctione 42. quæst. 1. art. 5. ad 7. & de veritate, quæst. 28. art. 3. ad tertium. Idem docet Navar. in Summa, cap. II. Toletus in Summa, libro 4. cap. 9. num. 7. & alii non pauci. Dicunt ergo hi auctores debere puerum primo rationis instanti se ad Deum per actum dilectionis convertere: unde Caietanus & Navarrus aiunt, omnes in dubio utrum hunc actum tunc omiserint, debere hoc confiteri, cum, inquit, sit peccatum mortale, ac proinde in confessione aperiendum.

Dicendum nihilominus, non incumbere hominibus obligationem amandi Deum primo instanti usus rationis: ita Valentia 1. 2. quæst. 6. Disp. 19. punct. 3. Azor Tomo primo Morali, libro 4. cap. 10. quæst. 6. Vasquez 1. 2. Disp. 146. cap. 2. Suarez Tomo 4. in 3. partem, Disp. II. Sect. 2. Sanchez libro secundo in Decalogum, cap. 35. Turrianus 2. 2. Disput. 97. dub. 2. Coninck Disp. 24. dub. 3. & recentiores communiter.

Probatum primò, nullum enim præceptum obligat, nisi cognoscatur, hoc autem à Christianis passim ignoratur, nec de eo quisquam cogitat, præter eos, qui disputationibus scholasticis intersunt, ibique illud proponi ac discuti audiunt; cum tamen, ut bene advertit Coninck citatus, si revera esset talis obligatio, pastores subditis, & parentes liberis eam identidem inculcare deberent, ut quamprimum ad rationis usum pervenerint, huic obligationi satisfaciant, seque ad Deum per actum amoris convertant: hoc tamen secundum praxim Ecclesiæ non fit, imo nec fieri potest; pueri enim ante usum rationis hoc addiscere nequeunt, utpote necdum capaces, qui de hujuscemodi rebus instruantur, præsertim cum non ita facile sit apprehendere quid sit Deum præcisè propter se, & suam bonitatem intrinsecam diligere, imo ad hoc plenè addiscendum, aliquot saltem dierum spatium est necessarium, sapissimè tamen non adfunt, etiam post diuturnum tempus, qui multos ex iis hac de re influant.

Secundò probatur: Nam, ut rectè Sanchez loco citato, suavis Dei procedendi modus exigere videtur, ut tam gravis obligatio pueris in eâ tenerâ ætate non imponatur, præsertim cum in pueris invincibilis sit ejusmodi præcepti ignorantia, nec unquam talis præcepti iis in mentem veniat. Tertio, quia pueri constare nequit, quodnam sit primum instans rationis. Quarto, nullus enim recordatur se hujuscemodi actum amoris primo rationis instanti vel eliciisse, vel deliberatè omisisse, quod tamen proculdubio multi facerent, si frequenter vel unum, vel alterum contingeret. Quinò, nam, ut Tomo præcedente, Disp. 105. Sect. 1. num. 6. ostendi, datur tempus aliquod, in quo pueri peccare possunt venialiter, antequam possint peccare mortaliter, ut ibi latius probatum est, ergo saltem non est peccatum mortale, si hunc actum omittat. Videatur Sectio secunda Disputationis illius 105. num. 10. ubi quædam dicta sunt de hoc præcepto, dum ostendi posse aliquem peccare venialiter dum est in peccato originali, antequam peccet mortaliter.

Dices: Instum unicuique rei est à naturâ, ut statim tendat ad centrum, hoc enim in lapide, hoc in aliis rebus perspicimus, quæ statim ac sunt,

ad centrum suum feruntur. Cum ergo Deus sit centrum animæ, & finis illius ultimus, tenetur quis primo rationis instanti se ad eum convertere. Negatur tamen consequentia, alioqui deberet homo singulis momentis, dum non habet impedimentum, Deum amare, & per hujuscemodi actum se ad eum convertere, res quippe omnes necessaria, semper quando non impediuntur, tendunt ad centrum. Adde, licet esset obligatio convertendi se ad Deum primo rationis instanti, non tamen sequitur elicere eum tunc debere actum Charitatis, sed ad hoc sufficeret actus Spei.

Primum ergo tempus, quo tenetur quis actum amoris Dei elicere, est dum gravibus odii Dei tentationibus vexatur, ita ut, nisi actus amoris Dei eliciat, periculum sit ne succumbat. Secundum tempus est articulus mortis, quando nimis tempus conscientie sibi est peccati mortalis, & non habet copiam confessorii, tunc enim, si actum contritionis, qui sine actu amoris Dei haberi nequit, est namque contritio dolor supernaturalis de peccatis propter Deum super omnia dilectum; si inquam hunc actum non eliciat, æternam beatitudinem amittet. Imo Valentia 2. 2. Disp. 3. quæst. 19. puncto 1. casu 7. & Coninck Disp. 24. dub. 3. num. 51. ad hoc teneri omnes dicunt, etiam si sint in gratiâ; tunc enim gravissimè urgeri homines solent demonum tentationibus, unde nisi perfectissimo modo, quod per actum Charitatis fit, se contra eas muniant, periculum est, inquit, ne totæ tamque vehementibus humani generis hostis vexationibus infestatus det manus tandem, & in grave peccatum incidat. Existimo tamen cum Azor Tomo primo, lib. 9. Instit. Moral. cap. 4. quæst. 1. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 35. num. 9. circa finem, hoc non esse necessarium, aliis enim modis potest quis se contra illas diaboli molestias defendere, divinam scilicet opem ferventius implorando, aliæque virtutum opera exercendo. Tenetur insuper aliquis tunc actum amoris Dei vel contritionis elicere, ut Sacerdos quando in mortali existens, & non est copia Confessorii, Sacramentum aliquod est administraturus: vel, ut ait Toletus libro 4. Summæ, cap. 9. num. 8. Cum quis aliquid est facturus, quod non debet fieri absque gratia, ut cantare Evangelium vel Epistolam in sacro.

Non placet ergo quod cum Scoto affirmant nonnulli, quolibet scilicet die festo actum dilectionis Dei à singulis fidelibus esse eliciendum; præcepto namque sanctificandi festa abundè satisficit à servilibus operibus abstinendo, & sacrum audiendo: si quis verò cultum etiam aliquem internum requiri velit, alii multi sunt actus pii variarum virtutum, qui ad hoc sufficiunt, unde non est cur quis ad hoc determinatè exigat actum Charitatis. Nec etiam probo quod docet Sotus libro 2. de Justitia & jure, quæst. 3. art. 10. Toletus citatus, & Valentia, teneri scilicet unumquemque actum dilectionis Dei elicere, cum vel à gravi malo liberatur, vel singulare aliquod beneficium à Deo recipit, & si beneficium sit supernaturale, obligat, inquit Valentia, præceptum dilectionis Dei supernaturalis, si verò sit beneficium naturale, obligare ait præceptum dilectionis naturalis, vel supernaturalis. Sed, ut bene Navarrus, Azor, & alii, nullum est sufficientis hujus rei fundamentum; jure enim naturæ hac in re aliud non exigitur, quam ut gratias agendo,

VII.
Parva tentatio pora quibus elicere qui tenetur actum amoris Dei.

Verum est articulus mortis usque hujus præceptum.

Aliud tempus quod eliciendus est actus amoris Dei.

VIII.
Non tenetur quis singulis diebus festis elicere actum amoris Dei.

Nec quatenus singulare beneficium à Deo recipit.

agendo, Dei in nos liberalitatem ac munificentiam agnoscamus. Nec etiam est obligatio actum Charitatis elicendi dum quis opus aliquod praeclarum & arduum aggreditur, sed sufficit vires tunc à Deo ad illud perficiendum humiliter exposcere. Tandem contra Sotum & Navarrum non obligatur quis, ad actum amoris Dei elicendum, dum aliquem audit in Deum blasphemantem, nec eum sine gravi periculo potest reprehendere.

Neque dum opus aliquod arduum est suscipiendum.

IX. Præter tempora verò supra num. 7. assignata, communis ferè Theologorum sententia est, per se teneri aliquem, si diu vivat, aliquoties actum

Charitatis seu amoris Dei elicere, ita ut si per diuturnum tempus hoc sciens omittat, peccet mortaliter. Quamvis autem certum temporis spatium ad hoc assignari vix possit, si tamen per tres aut quatuor annos quispiam hoc facere negligat, videtur graviter peccaturus. Ratio est, hoc namque videtur tempus notabile, intra quod si quis infinitam illam bonitatem, à quâ tanto opere amatur, totque ab illâ in eum profecta sunt beneficia, non redamet, à divinæ amicitie contemptu excusari non potest: nam, ut pulchrè ad rem hanc S. Augustinus: *Nimis durus est animus, qui si amorem volebat impendere, nolit rependere.*

quoties actum amoris Dei elicere.

Tres vel quatuor anni in hoc sunt tempus diuturnum.

DISPUTATIO TRIGESIMA SEPTIMA.

De amore proximi.

ORDINEM aliquem in Charitate dari, post S. Augustinum libro primo de Doctrinâ Christianâ cap. 27. & 28. & Doctorem Angelicum hîc, quæst. 26. art. 1. communis est Theologorum sententia, dicente Scripturâ Cant. 2. v. 4. Ordinavit in me charitatem. Ratio est, ubi namque reperitur unum aliquod caterorum omnium principium & causa (qualis vel ipsâ naturâ diffrante est Deus) illud primariò ac per se, reliqua in ordine ad illud, à quo scilicet omnem quam habent bonitatem & amabilitatem velut à fonte derivatam hauriunt, sunt, diligenda. Cum ergo de Deo, primo diligibili, quique cetera diligibilia infinitis gradibus excedit, ejusque amore dictum sit, nunc de proximi, qui propter & post Deum diligendus est, instituenda disputatio.

SECTIO PRIMA.

Sitne obligatio diligendi proximum actu interno: ubi etiam de præcepto diligendi seipsum.

I. Negant nonnulli dari præceptum diligendi proximum actu interno.

QU, ut Disputatione præcedente, sectione quinta retuli, negabant dari speciale præceptum diligendi Deum ullo actu interno, sed sufficere aiebant ut quisque mandata ejus observet, idem respectu proximi dicunt in præsentia, nullo scilicet actu interno teneri nos eum diligere, sed solum ne eum odio habeamus, & ut debita illi officia præstemus, quamvis non

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

ex proprio actu Charitatis, sed ex aliis affectibus, misericordie, pietatis & similibus hoc faciamus. Hujusmodi ergo affectibus non videtur dubium quin interdum teneamur proximos vero actu interno diligere: sic filii parentes vel ipsâ naturâ duce affectu pietatis prosequi tenentur: obligatio etiam omnibus incumbit, ut erga eos à quibus beneficia acceperunt, gratum animum gerant: item ut inferiores superioribus, superiores inferioribus, & sic de aliis, debitum affectum exhibeant.

Affectus pietatis erga parentes, gratitudinis erga benefactores.

Conclusio: Præter dictos affectus his vel illis particularibus personis juxta propriam cujusque conditionem debitos, tenemur vero actu Charitatis proximum diligere. Hoc, quicquid nonnulli censeant, efficaciter mihi probari videtur ex illo Matthæi c. 22. v. 38. ubi cum Christus primum illud & maximum mandatum de diligendo

II. Datur præceptum diligendi proximum actu interno Charitatis.